

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

Piotr Paluchowski

(Gdański Uniwersytet Medyczny; Muzeum Historyczne Miasta Gdańska)

DOKUMENT Z 1610 ROKU POWOŁUJĄCY PIERWSZY KONSULAT NA ZIEMIACH POLSKICH: PLACÓWKĘ DYPLOMATYCZNĄ FRANCJI W GDAŃSKU¹

Abstract

THE 1610 DOCUMENT ESTABLISHING THE FIRST CONSULATE ON POLISH SOIL: THE FRENCH DIPLOMATIC REPRESENTATION IN GDAŃSK

The French consulate founded in Gdańsk in 1610 was probably the first consulate in the Polish-Lithuanian Commonwealth. It was established by the King of France, Henri IV. The State Archive in Gdańsk holds a document dated on 23 April 1610 nominating Jean de La Blanque to the post of the French consul in Gdańsk. This was part of a wider diplomatic plan by the French monarch to set up a French alliance with Sweden and the Polish-Lithuanian Commonwealth.

Key words: France, Gdańsk, consulate, Henry IV, Jean de La Blanque.

Słowa kluczowe: Francja, Gdańsk, konsulat, Henryk IV, Jean de La Blanque.

Różnorodne stosunki Francji z ziemiami polskimi notuje się już od czasów najdawniejszych i z pewnością odznaczają się one bogactwem na tle związków

¹ Artykuł jest jednym z tekstów powstałych w związku z obchodami jubileuszu 400-lecia Konsulatu Francji w Gdańsku pod Patronatem Honorowym Bernarda Kouchnera – Ministra Spraw Zagranicznych Republiki Francuskiej – i Radosława Sikorskiego – Ministra Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, które miały miejsce w dniach 21–25 kwietnia 2010 r.; w tym miejscu autor niniejszego tekstu chciałby podziękować za pomoc materialną udzieloną przez: Ośrodek Kultury Francuskiej przy Uniwersytecie Warszawskim, Instytut Francuski w Warszawie i Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, która pozwoliła na dokonanie kwerendy badawczej w Francji.

z innymi krajami². W okresie nowożytnym Rzeczypospolita stanowiła ważny kierunek dyplomatyczny dla Francji w jej zabiegach politycznych na arenie międzynarodowej. Aby móc prowadzić bardziej ożywione kontakty z terenami w obrębie basenu Morza Bałtyckiego, w 1610 r. król francuski Henryk IV ustanowił konsulat w Gdańsku.

Posunięcie to wynikało z wcześniej prowadzonej francuskiej polityki, która od początku XVII w. dążyła do zbliżenia z Rzeczpospolitą i rozluźnienia jej powiązań z Habsburgami. W 1602 r. do Krakowa przybył Karol I Gonzaga, którego zadaniem najprawdopodobniej było stworzenie podwalin pod zbliżenie francusko-polskie. Wkrótce narodził się pomysł mediacji Henryka IV pomiędzy zwaśnionymi: Zygmuntem III Wazą a szwedzkim Karolem, księciem Sudermanii, późniejszym Karolem IX. Miało ono na celu nie tylko doprowadzenie do pokoju polsko-szwedzkiego, ale jednocześnie też skierowanie obu państw przeciwko Habsburgom. Francja miała na tym skorzystać nie tylko politycznie, ale również gospodarczo, gdyż w 1604 r. podpisała traktat z Hanżą, licząc niejako na pokój w obrębie Morza Bałtyckiego i przejęcie z rąk Niderlandów części bałtyckiego handlu. Do pośrednictwa Henryka IV w sporze Wazów nie doszło, gdyż monarcha ten widział siebie raczej w roli sędziego niż rozjemcy, co było nie do przyjęcia dla obu stron. Ponadto w 1606 r. rozpoczął się rokosz

² Temat ten znalazł odzwierciedlenie w bogatej literaturze, najważniejsze teksty dotyczące związków polsko-francuskich w okresie nowożytnym to: W. Sobieski, *Henryk IV wobec Polski i Szwecji 1602–1610*, Kraków 1907; M. Cichoński, *Mediacja Francji w rozejmie altmarskim*, Kraków 1928; J. Staszewski, *O miejsce w Europie. Stosunki Polski i Saksonii z Francją na przełomie XVII i XVIII wieku*, Warszawa 1973; M. Serwański, *Henryk III Walezy w Polsce. Stosunki polsko-francuskie w latach 1566–1576*, Kraków 1976; *Les Contacts Religieux Franco-Polonais du Moyen Age a nos Jours Relations, Influences, Images d'un Pays vu par l'Autre*, Paris 1985; *idem*, *Francja wobec Polski w dobie wojny trzydziestoletniej (1618–1648)*, Poznań 1986; S. Wiśniewski, *Polskie ścieżki w kulturze Francji doby oświecenia i romantyzmu*, [w:] W. Śladkowski, M. Willaume, S. Wiśniewski, *Polska obecność w kulturze Francji XVIII–XX wiek (do 1939 r.)*, Lublin 1991, s. 24–51; M. Serwański, *Francja wobec kwestii wojny i pokoju w stosunkach polsko-szwedzkich w pierwszej połowie XVII wieku*, [w:] *Pax et Bellum*, red. K. Olejnik, Poznań 1993, s. 207–218; *idem*, *Polityka Francji wobec Polski 1655–1660*, [w:] *Rzeczpospolita w latach Potopu*, red. J. Muszyńska, J. Wijaczka, Kielce 1996, s. 21–39; L. Scher-Zembitska, *L'Aigle et le Phénix. Un siècle de relations franco-polonaises 1732–1832*, Paris 2001; *Między Sekwaną a Wisłą. Źródła do dziejów Francji i stosunków polsko-francuskich w archiwach polskich*, oprac. A. Laszuk, Warszawa 2002; C. Grell, *Ponad „Niemcami”*: *Rzeczpospolita Polska w geografii politycznej i grze dyplomatycznej Francji XVI–XVIII wieku*, [w:] *Francja, Niemcy i Polska w Europie nowożytnej i najnowszej (XVI–XX w.)*, red. M. Forycki, M. Serwański, Poznań 2003, s. 27–40; *idem*, *Kształtowanie się stronnictwa profrancuskiego na dworze polskim w wiekach XVI i XVII*, [w:] *Dwór a kraj. Między centrum a peryferiami władzy*, red. R. Skowron, Kraków 2003, s. 219–233; *Les Sources de l'Histoire de la Pologne et des Polonais dans les Archives Françaises*, oprac. G. Brunel, Paris 2003; M. Kamecka, *Francja i Francuzi w oczach podróżników polskich z przełomu XVII i XVIII wieku*, [w:] *Anglosasi, Francuzi i Polacy – wzajemny wizerunek dawniej i dziś*, red. P. Guzowski, M. Kamecka, Białystok 2005, s. 73–86; M. Serwański, *Staropolskie tradycje kontaktów z Francją – związki serca czy rozładku*, Poznań 2009.

Zebrzydowskiego, co znacznie obniżyło rangę Zygmunta III na arenie międzynarodowej. Jednak, jak wskazuje na to dokument powołujący w 1610 r. konsulat w Gdańsku, Henryk IV nadal miał na uwadze kwestię bałtycką.

Ustanowienie w 1610 r. gdańskiego przedstawicielstwa jest wydarzeniem bardzo mało znanym w historiografii polskiej i francuskiej. Pozostał po nim dokument powołujący Jeana de Blancque'a na stanowisko konsula francuskiego w Gdańsku³. Źródło to zasługuje na większą uwagę, chociażby z powodu tego, że była to najprawdopodobniej pierwsza placówka konsularna na ziemiach polskich⁴.

Obecnie dokument ten przechowywany jest w Archiwum Państwowym w Gdańsku w zespole: „Akta Miasta Gdańska” i podzespole: „Korespondencja po roku 1525”. Na pierwszej stronie tekst zajmuje połowę strony, poniżej umieszczony jest współczesny odcisk pieczętki Archiwum Państwowego w Gdańsku. Na odwrocie znajduje się krótki zapisek dotyczący Fabiana Kono-packiego, archiwalne sygnatury wykonane ołówkiem oraz odcisk pieczętki dawnego Staatsarchiv Danzig. Od dokumentu oddzielono nowożytną pieczęć, co można stwierdzić na podstawie ubytków w papierze⁵.

Tekst rozpoczyna się tradycyjnym pozdrowieniem ze strony króla. Następnie mowa o przyczynach, dla których postanowiono założyć placówkę dyplomatyczną w Gdańsku. Z dokumentu wynika, że Henryk IV chciał tym posunięciem ułatwić oraz zabezpieczyć handel mając na uwadze wcześniejsze prośby i supliki sporej liczby kupców francuskich. Jednym z głównych zadań konsula miało więc być reprezentowanie i wspieranie Francuzów w ewentualnych sporach prawnych.

Dokument na pierwszego konsula francuskiego w Gdańsku desygnował pochodzącego z langwedockiej rodziny Jeana de Blancque'a, zwracając przy tym uwagę na jego doświadczenie dyplomatyczne oraz długą praktykę w sprawach, którymi miał się zająć jako przedstawiciel Francji. Rzeczywiście, dyplomata ten posiadał liczne kontakty nie tylko z Rzeczpospolitą, ale również ze Szwecją. Był siostrzeńcem Pontusa De la Gardiego, generała w armii szwedzkiej. Obecność

³ Tekst dokumentu w oryginalnym języku został opublikowany w: R. Damus, *Danzigs Beziehungen zu Frankreich*, „Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins” 1881, H. 5, s. 52–53; na dokument ten powołuje się również Edmund Cieślak, zob.: E. Cieślak, *Francuska placówka konsularna w Gdańsku w XVIII wieku. Status prawny – zadania – działalność*, Kraków 1999, s. 15, przyp. 8; Autor posługuje się jednak błędną sygnaturą, prawdopodobnie pochodzącą sprzed zmian organizacyjnych Archiwum Państwowego w Gdańsku (dalej cyt.: APG); obecnie dokument przechowywany jest pod sygnaturą: APG, sygn. 300, 53/778, s. 11.

⁴ O tej placówce dyplomatycznej, zob.: E. Cieślak, *Z działalności francuskiej placówki konsularnej w Gdańsku w XVIII wieku*, „Rocznik Gdański” 28, 1969, s. 27–52; *idem*, *Francuska placówka konsularna w Gdańsku w XVII i XVIII wieku*, „Rocznik Gdański” 62/1–2, 2002, s. 9–13, Autor w tym krótkim tekście przedstawia tylko pobieżnie historię konsulatu, głównie XVIII-wieczną.

⁵ APG, sygn. 300, 53/778, s. 11.

de Blancque'a w Polsce datuje się od czasów krótkiego panowania Henryka Walezego. Następnie de Blancque opuścił Rzeczpospolitą i przeniósł się do Szwecji. Było to związane między innymi z czasowym poparciem Francji dla tego kraju. W Szwecji spotkał królewicza Zygmunta Wazę i zyskał jego zaufanie. Będąc w randze kapitana brał udział po stronie szwedzkiej w zmaganiach z Państwem Moskiewskim. W latach 1578–1598 był zarządcą ziem estońskich, które znajdowały się pod szwedzkim panowaniem. Przez pewien czas pełnił rolę dowódcy sporej części wojsk szwedzkich. Z wyznania był hugenotem⁶.

W 1598 r. Szwedzi zdetronizowali Zygmunta Wazę, a on sam dwa lata później ogłosił przyłączenie do Rzeczpospolitej Estonii, co było zgodnie z obietnicami zawartymi w „pacta conventa”. Skutkowało to wybuchem wojny polsko-szwedzkiej. W tym czasie de Blancque działał po stronie francuskiej, stale wysyłając tam depesze, ale jednocześnie należał też do bliskiego grona Zygmunta. Jednak w 1610 r. poczynania Rzeczpospolitej przeciwko Szwecji zaczęły słabnąć, głównie przez równoczesne zaangażowanie militarne w Państwie Moskiewskim. Właśnie w tym momencie Henryk IV mianował Jeana de Blancque'a swoim przedstawicielem w Gdańsku. Miejsce to nie było przypadkowe, gdyż z tego miasta można było swobodnie podróżować na dwór polski, ziemie szwedzkie, a także, gdyby zaszła taka potrzeba, i do Państwa Moskiewskiego⁷.

W prezentowanym dokumencie z 1610 r. mowa również o tym, że Henryk IV zamierzał wydać rozporządzenie adresowane do parlamentu w Rouen i urzędników francuskich, w którym poinformuje o wprowadzeniu oraz sprawowaniu godności konsula w Gdańsku. Następnie król zwraca się do władz gdańskich, które prosi o umożliwienie objęcia stanowiska de Blancque'owi. Na końcu jeszcze raz mowa, że wszystkie francuskie interesy handlowe w Gdańsku będą w gestii powoływanego konsula, co zostało potwierdzone przyłożeniem królewskiej pieczęci w Paryżu w dniu 23 kwietnia 1610 roku. Poniżej widnieje królewski podpis. Z kolei na odwrocie rękopisu znajduje się tekst mówiący, że w ustanowieniu placówki będzie pomagał Fabian Konopacki wraz ze swoim bratem⁸. Niestety nic więcej nie wiadomo o ich zaangażowaniu.

Niedługo po założeniu konsulatu w Gdańsku król Henryk IV został zamordowany w dniu 14 maja 1610 roku. Jego następcą był małoletni Ludwik XIII, więc rządy regencyjne objęła jego matka – Maria Medycejska. W 1612 r. potwierdziła ona nominację de Blancque'a na konsula francuskiego. Jest to dowód, że gdańska placówka funkcjonowała nadal i mimo śmierci Henryka IV główne zamie-

⁶ W. Sobieski, *op. cit.*, s. 96–112.

⁷ Zauważa to: M. Serwański, *Francja wobec Polski...*, s. 25.

⁸ Na temat Fabiana Konopackiego zob.: T. Oracki, *Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku*, t. 1, Olsztyn 1984, s. 138; być może jego bratem był Jan Karol Konopacki, zob.: J.M. Małecki, *Konopacki Jan Karol h. własnego (ok. 1581–1643)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 13, Wrocław 1967–1968, s. 545–546.

rzenia francuskie odnośnie do regionu Morza Bałtyckiego pozostały bez zmian, tj. podjęcie prób skierowania państw nadbałtyckich przeciwko Habsburgom oraz wzrost udziału Francji w bałtyckim handlu.

Z okresu gdańskiej działalności Jeana de Blancque'a pozostała korespondencja, jaką kierował on do władz francuskich. Dokumentacja ta znajduje się pośród raportów późniejszych przedstawicieli w Gdańsku⁹. Wiele wskazuje, że być może jest on również autorem anonimowego listu wysłanego z Gdańska w 1616 r., w którym ostrzegał przed zamierzeniami króla Zygmunta III Wazy¹⁰. Wiadomo również, że konsul de Blancque otrzymywał sporadycznie pensję od gdańskiej Rady Miejskiej przekazywanej na polecenie króla polskiego¹¹.

Przyjmując, że przedstawicielstwa działające przy królu zrównamy z dzisiejszymi ambasadami, to francuski konsulat działający w Gdańsku jest najprawdopodobniej pierwszą tego typu placówką na terenie ziem Rzeczypospolitej¹². Obecnie nie są znane żadne wzmianki mówiące o powstaniu w innym polskim mieście oficjalnego konsulatu, czyli przedstawicielstwa dyplomatycznego funkcjonującego w oddaleniu od władz centralnych Rzeczypospolitej. Mając na uwadze wyjątkową rolę w państwie polskim miasta Gdańska, tak polityczną, jak i ekonomiczną, należy wątpić, aby placówka taka powstała wcześniej w innym miejscu. Oczywiście przy tego typu twierdzeniu należy mieć na uwadze, że żadne państwo europejskie ówczesnie nie posiadało przepisów regulujących działalność konsułów, a tym samym nie funkcjonowały ściśle normy prawne.

W 1626 r. Jean de Blancque zmarł, mając blisko sto lat¹³. W styczniu 1634 r. jego następcą został Henri de Canasilles z Rouen, który pełnił funkcję konsula w Gdańsku i w Królewcu¹⁴. Francuska placówka w Gdańsku istniała aż do przejęcia miasta przez państwo pruskie w 1793 roku.

⁹ Archives Nationales – Paris, sygn. AE, B1, 474-482; korespondencja ta została częściowo wydana, zob.: *Raporty rezydentów francuskich w Gdańsku w XVIII wieku = Les rapports des résidents Français à Gdańsk au 18e siècle*, t. 1, wyd. *idem*, J. Rumiński, Gdańsk 1964; *Raporty rezydentów francuskich w Gdańsku w XVIII wieku = Les rapports des résidents français à Gdańsk au XVIIIe siècle*, t. 2, wyd. E. Cieślak, J. Rumiński, Gdańsk 1968; *Raporty rezydentów francuskich w Gdańsku z okresu rozbiorów Polski = Les rapports des résidents français à Gdańsk à l'époque des partages de la Pologne*, t. 3, wyd. E. Cieślak, Gdańsk 1976.

¹⁰ Za: M. Serwański, *Francja wobec Polski...*, s. 25–26.

¹¹ *Polska – Francja...*, s. 69.

¹² Ogólnie na temat nowożytnej dyplomacji, zob.: S.E. Nahlik, *Narodziny nowożytnej dyplomacji*, Wrocław 1971, s. 48–71; o podziale rang dyplomatycznych w: *Dyplomaci w dawnych czasach. Relacje staropolskie z XVI–XVIII stulecia*, oprac. A. Przyboś, R. Żelewski, Kraków 1959, s. 19–21; Francja wysyłała na dwór habsburski dyplomata w randze rezydenta, co pozwalało unikać konfliktów z ambasadorem hiszpańskim, faworyzowanym przez Cesarstwo: *ibidem*, s. 20.

¹³ W. Sobieski, *op. cit.*, s. 102.

¹⁴ M. Komarzyński, *Transakcja solą dworu francuskiego w Gdańsku 1636–1637*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 24, 1962, s. 92; M. Cichocki, *op. cit.*, s. 115–116.

Oryginalny tekst ustanowienia konsulatu francuskiego w Gdańsku przez króla Henryka IV w dniu 23 kwietnia 1610 roku

Henry par la grace de dieu Roy de France et de Navarre a tous ceulx qui ces presentes lettres verront salut. Ayans esté souuent requis et supplies de plusieurs marchans nos subjects trafficquans en la ville dantsik diriger pour la facilité et securité de leur commerce en ladite ville ung consul pour la nation francoyse qui eust soin de leurs affaires et les peust mainteuir et proteger sous lauctorité des loix et des magistrats, Apres avoir mis ceste affaire en deliberation en notre conseil destat inclinans a la supplication desdits marchans nos subjects trafficquans audit pays, Nous avons aduisé de creer eriger et establir comme nous creons erigeons et établissons par ces presents en ladite ville et port de dantsik ung consul pour la nation francoyse et scachant que pour remplir ladite place de consul nous ne pouvriens faire meilleure ny plus conuenable eslection que de la personne de notre cher et bien aimé le Seigneur de la blancque pour la longue practique et experience quil a des affaires dudit pays, A Jcelluy la blancque pour ces causes et a plain confiance de ses sens suffisans loyauté prudhommye experience et bonne diligence, Ayans aussi esgard aux bons et agreables seruices quil nous a ey devant faicts en plusieurs louables sortes et manieres tant dedans que de hors le Royaume, Avons donné et octroyé donnons et octroyons par ces presents ledit estat de consul pour la nation francoyse en ladite ville et port de dantsik, par nous comme dict est presentement créé et erigé, pour ledit estat et office de consul avoir tenir et doresnauant exercer par ledit la blancque aux honneurs prerogatifues preeminences franchises libertes droicts profficts esmol-lumens function lauctorité et jurisdiction tells et semblables don't jouyssent et ont accoustumé jouyr les autres consuls establish pour la nation francoyse en villes ports et haures de leuoppe. Si donnons en mandement a nos amis et feaulx les gens tenans notre cour de parlement de Rouen et au lieutenant de ladmiraulté au siege de la table de marbre de notre palais audit Rouen que dudit la blancque prins et receve le serment en tel cas requis et accoustumé, ils le mettent et instituent ou facent mettre et instituer de par nous en possession et saisine dudit estat et office de consul pour la nation francoyse en ladite ville et port de dantsik et d'Jcelluy ensemble des honneurs prerogatifues preeminences franchises libertes droicts profficts esmol-lumens function auctorité et jurisdiction dessusdites le facent souffrent et laissent jouyr et user plainement et paisiblement et a luy obeyr et entendre de tous ceulx et ainsi quil apartiendra ces choses touchans et concionnans ledit estat et office. Prions et requirous les gouvernements et magistrats de la ville de dantsik que ledit la blancque ils facent souffrent et laissent jouyr et user plainement et paisiblement dudit estat de consul luy faisant payer les droicts accoustumés et promettant les prendre et parcourir sans aucun empeschement. Mandons en outré a tous nos subjects trafficquans en ladite ville et port de dantsik quilz facent doresnauant payer audit

la blancque lesdits droits ordinaires accoustumés et le reconnoissent en ladite charge de consulat sans aucune difficulté. Car tel est notre plaisir. En tesmoing dequoy nous avons fait mettre notre scel a cesdites presents donnees a paris le XXIII. jour de aupil l'an de grace mil six cens dix et de notre regne le vingt ungieme. Henry.

Na stronie odwrotnej:

cela sera execute par l'autorité de monsieur Fabian Conopaschy ou bien par celle de son frere.

Źródło: Archiwum Państwowe w Gdańsku, sygn. 300, 53/778, s. 11; edycja dokumentu, zob: R. Damus, *Danzigs Beziehungen zu Frankreich*, „Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins”, 1881, H. 5, s. 52–53.

Tłumaczenie na język polski tekstu ustanowienia konsulatu francuskiego w Gdańsku przez króla Henryka IV w dniu 23 kwietnia 1610 roku

Henryk, z Bożej łaski król Francji i Nawarry, do tych wszystkich, którzy zobaczą ten dokument – pozdrowienie. Mając w pamięci prośby i supliki licznych kupców, naszych poddanych handlujących w mieście Gdańsku, by skierować dla ułatwienia i zabezpieczenia handlu w wymienionym mieście konsula dla narodowości francuskiej, który będzie miał staranie o ich [kupców francuskich] interesy, a także będzie mógł ich wspierać i protegować wobec majestatu prawa i magistratury. Poddawszy tę sprawę pod deliberację naszej rady, skłaniamy się ku suplice wymienionych kupców, naszych poddanych, handlujących we wspomnianym kraju. Postanowiliśmy ustanowić, erygować i powołać – jak to ustanawiamy, erygujemy i powołujemy niniejszym pismem – w wymienionym mieście i porcie Gdańsku urząd konsula dla narodowości francuskiej. A wiedząc, że dla obsadzenia tego urzędu konsula w wymienionym miejscu nie jesteśmy w stanie dokonać bardziej odpowiedniego wyboru niż osoba naszego drogiego i bardzo umiłowanego pana la Blancque'a ze względu na jego długą praktykę i doświadczenie w sprawach wymienionego kraju. Dlatego też obdarzamy la Blancque'a pełnym zaufaniem, mając go za człowieka wystarczająco lojalnego, doświadczonego i rozsądnego. Mając również wzgląd na liczne, dobre i użyteczne usługi, jakie nam oddał w chwalebnych okolicznościach tak w obrębie, jak i poza Królestwem, nadaliśmy i przyznaliśmy, nadajemy i przyznajemy przez niniejsze pismo stanowisko konsula dla narodowości francuskiej w wymienionym mieście i porcie Gdańsku, które obecnie ustanowione i erygowane, aby wymienione stanowisko pełnił, dzierzył i odtąd sprawował wymieniony [pan] la Blancque z honorami, prerogatywami, przywilejami, swobodami, prawami i profitami, przysługującymi funkcji i autorytetowi konsula, oraz taką jurysdykcją, jaką posiadają inni konsulowie ustanowieni dla

narodowości francuskiej w innych miastach, portach i ośrodkach Europy. Gdy wydamy rozporządzenie do naszych przyjaciół, drogich ludzi tworzących parlament w Rouen, do namiestnika admiralicji w siedzibie marmurowego stołu naszego pałacu w wymienionym Rouen, że wspomniany de la Blancque przyjął i otrzymał przysięgę w takim przypadku zwykłą i wymaganą, wprowadzą oni i ustanowią lub nakażą wprowadzić w naszym imieniu w posiadanie i sprawowanie wymienionej godności i urzędu konsula dla narodowości francuskiej we wspomnianym mieście i porcie Gdańsku, a równocześnie w honorowe prerogatywy, przywileje, wolności, prawa i profity, przysługujące wyżej wymienionej funkcji, autorytetowi i jurysdykcji, i z tym zarazem honory, prerogatywy, pierwszeństwa, zwolnienia od opłat, swobody, profity, pobory, funkcję, autorytet i jurysdykcję wyżej wspomniane podtrzymując i zezwalając korzystać i używać w pełni i w pokoju i aby miał posłuch we wszystkim, co przynależy do wspomnianej godności i urzędu. Prosimy i domagamy się od władz i urzędników miasta Gdańska, by umożliwiły wymienionemu la Blancque'owi objęcie i przyjęcie korzystania i używania w pełni i w pokoju wymienionego urzędu konsula, i sprawiły, aby wpłacano mu odtąd zwyczajowe opłaty, obiecując pobierania ich i przekazywania bez żadnych przeszkód. Rozkazujemy ponadto wszystkim naszym poddanym handlującym w rzeczonym mieście i porcie Gdańsku, by odtąd wpłacali wspomnianemu la Blancque'owi zwykłe zwyczajowe opłaty i uznali go w rzeczony szarzy konsula bez żadnych przeszkód. Ponieważ tak się nam podoba. Na świadectwo tego poleciliśmy przyłożyć naszą pieczęć w Paryżu dnia 23 miesiąca kwietnia, roku łaski 1610, w 21 roku naszego panowania.

Na stronie odwrotnej:

Będzie wykonywane przez władzę pana Fabiana Konopackiego lub jego brata.

Tłumaczenie na język polski: Dominika Pietkiewicz¹⁵

Bibliografia

Źródła archiwalne

Dokument ustanawiający konsulat francuski w Gdańsku, Archiwum Państwowego w Gdańsku, sygn. 300, 53/778, s. 11.

Raporty konsuli francuskich w Gdańsku, Archives Nationales – Paris, sygn. AE, B1, 474–482.

¹⁵ Poprawki po śmierci tłumaczki zostały wprowadzone przez Wojciecha S. Magdziarza.

Źródła drukowane

- Les Sources de l'Histoire de la Pologne et des Polonais dans les Archives Françaises*, oprac. G. Brunel, Paris 2003.
- Między Sekwaną a Wisłą. Źródła do dziejów Francji i stosunków polsko-francuskich w archiwach polskich*, oprac. A. Laszuk, Warszawa 2002.
- Raporty rezydentów francuskich w Gdańsku w XVIII wieku = Les rapports des résidents Français à Gdańsk au 18è siècle*, t. 1, wyd. E. Cieślak, J. Rumiński, Gdańsk 1964.
- Raporty rezydentów francuskich w Gdańsku w XVIII wieku = Les rapports des résidents français à Gdańsk au XVIIIè siècle*, t. 2, wyd. E. Cieślak i J. Rumiński, Gdańsk 1968.
- Raporty rezydentów francuskich w Gdańsku z okresu rozbiorów Polski = Les rapports des résidents français à Gdańsk à l'époque des partages de la Pologne*, t. 3, wyd. E. Cieślak, Gdańsk 1976.

Literatura

- Cichocki M., *Medjacja Francji w rozejmie altmarskim*, Kraków 1928.
- Cieślak E., *Francuska placówka konsularna w Gdańsku w XVII i XVIII wieku*, „Rocznik Gdański” 62/1–2, 2002, s. 9–13.
- Cieślak E., *Francuska placówka konsularna w Gdańsku w XVIII wieku. Status prawny – zadania – działalność*, Kraków 1999.
- Cieślak E., *Z działalności francuskiej placówki konsularnej w Gdańsku w XVIII wieku*, „Rocznik Gdański” 28, 1969, s. 27–52.
- Damus R., *Danzigs Beziehungen zu Frankreich*, „Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins” 1881, H. 5, s. 23–53.
- Dyplomaci w dawnych czasach. Relacje staropolskie z XVI–XVIII stulecia*, oprac. A. Przyboś, R. Żelewski, Kraków 1959.
- Grell C., *Ponad „Niemcami”*: Rzeczpospolita Polska w geografii politycznej i grze dyplomatycznej Francji XVI–XVIII wieku, [w:] *Francja, Niemcy i Polska w Europie nowożytnej i najnowszej (XVI–XX w.)*, red. M. Forycki, M. Serwański, Poznań 2003, s. 27–40.
- Kamecka M., *Francja i Francuzi w oczach podróżników polskich z przełomu XVII i XVIII wieku*, [w:] *Anglosasi, Francuzi i Polacy – wzajemny wizerunek dawniej i dziś*, red. P. Guzowski, M. Kamecka, Białystok 2005, s. 73–86.
- Komaszyński M., *Transakcja solą dworu francuskiego w Gdańsku 1636–1637*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 24, 1962, s. 89–112.
- Les Contacts Religieux Franco-Polonais du Moyen Age a nos Jours Relations, Influences, Images d'un Pays vu par l'Autre*, Paris 1985.
- Małecki J.M., *Konopacki Jan Karol h. własnego (ok. 1581–1643)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 13, Wrocław 1967–1968, s. 545–546.
- Nahlik S.E., *Narodziny nowożytnej dyplomacji*, Wrocław 1971.
- Oracki T., *Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku*, t. 1, Olsztyn 1984.
- Scher-Zembitska L., *L'Aigle et le Phénix. Un siècle de relations franco-polonaises 1732–1832*, Paris 2001.
- Serwański M., *Francja wobec kwestii wojny i pokoju w stosunkach polsko-szwedzkich w pierwszej połowie XVII wieku*, [w:] *Pax et Bellum*, red. K. Olejnik, Poznań 1993, s. 207–218.
- Serwański M., *Francja wobec Polski w dobie wojny trzydziestoletniej (1618–1648)*, Poznań 1986.
- Serwański M., *Henryk III Walezy w Polsce. Stosunki polsko-francuskie w latach 1566–1576*, Kraków 1976.

- Serwański M., *Kształtowanie się stronnictwa profrancuskiego na dworze polskim w wiekach XVI i XVII*, [w:] *Dwór a kraj. Między centrum a peryferiami władzy*, red. R. Skowron, Kraków 2003, s. 219–233.
- Serwański M., *Polityka Francji wobec Polski 1655–1660*, [w:] *Rzeczpospolita w latach Potopu*, red. J. Muszyńska, J. Wijaczka, Kielce 1996, s. 21–39.
- Serwański M., *Staropolskie tradycje kontaktów z Francją – związki serca czy rozsądku*, Poznań 2009.
- Sobieski W., *Henryk IV wobec Polski i Szwecji 1602–1610*, Kraków 1907.
- Staszewski J., *O miejsce w Europie. Stosunki Polski i Saksonii z Francją na przełomie XVII i XVIII wieku*, Warszawa 1973.
- Wiśniewski S., *Polskie ścieżki w kulturze Francji doby oświecenia i romantyzmu*, [w:] W. Śladkowski, M. Willaume, S. Wiśniewski, *Polska obecność w kulturze Francji XVIII–XX wiek (do 1939 r.)*, Lublin 1991, s. 24–51.

Piotr Paluchowski

(Gdański Medical University, Gdańsk Historical Museum)

THE 1610 DOCUMENT ESTABLISHING THE FIRST CONSULATE ON POLISH SOIL: THE FRENCH DIPLOMATIC REPRESENTATION IN GDAŃSK

Summary

The establishment of the French diplomatic post in 1610, which was most probably the first consulate on Polish-Lithuanian soil, marks an important date in Polish-French diplomatic relations. It was created by the King Henri IV of France in Gdańsk. The State Archive in Gdańsk holds a document from 23 April 1610 giving a nomination for the French consul. This source has not previously attracted the attention of historians. The reign of Henri IV is characterised by France's great interest in diplomacy in the Baltic Sea region. As a consequence, this led to the gaining of Sweden and the Polish-Lithuanian Commonwealth – usually on the periphery of European politics – as allies of the French monarchy. The nomination of Jean de La Blaque should be viewed in this context.